

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ КАРТОПЛЯРСТВА (НА ПРИКЛАДІ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Традиційно виробництво картоплі на Чернігівщині займає досить важливе місце. Питома вага Чернігівської області в Україні по виробництву картоплі становить 30—35 %. В структурі валового доходу рослинництва частка картоплі становить близько 34 %, займаючи в структурі посівних площ лише 6 %.

Як свідчать дані таблиці 1 за останні роки відбулись суттєві зміни в структурі посівних площ картоплі: якщо в 1995 році на долю картоплі в сільськогосподарських підприємствах припадало 22,8 % від загальних посівних площ по області, то в 2001 році цей показник становив лише 5,2 %. В першу чергу такі зміни зумовлені тим, що виробництво картоплі є однією з найбільш трудомістких галузей рослинництва, а втрата колективними господарствами власних оборотних коштів в період гіперінфляції та відсутність механізмів кредитування призвела до зниження продуктивності галузі. Також слід зважати на те, що виробництво картоплі в особистих підсобних господарствах сільського населення стало одним з важливих джерел поповнення сімейного бюджету внаслідок низької оплати праці в суспільному секторі.

Таблиця 1

СТРУКТУРА ПОСІВНИХ ПЛОЩ КАРТОПЛІ НА ЧЕРНІГІВЩИНІ

Роки	Всі категорії господарств		Сільськогосподарські підприємства		Приватний сектор	
	га	%	га	%	га	%
1995	105000	100	23939	22,8	81061	77,2
1996	100254	100	19059	19,0	81195	81,0
1997	99449	100	18321	18,4	81128	81,6
1998	96015	100	11029	11,5	84986	88,5
1999	100068	100	7621	7,6	92447	92,4
2000	98864	100	4876	4,9	93988	95,1
2001	102771	100	5374	5,2	97397	94,8

Одним з основних показників, які характеризують продуктивність галузі, є врожайність. Протягом 70-х років урожайність картоплі на Чернігівщині досягала 200—230 ц/га. На сьогодні лише деякі господарства області отримують високий і стабільний урожай бульб, більшість же господарств збирають менше 100 центнерів з одного гектара. Зрозуміло, що врожайність картоплі в значній мірі зумовлюється погодними умовами. Яскравим прикладом цього був 1999 рік, коли внаслідок посушливого літа врожайність картоплі склала лише 73 ц/га — це найгірший показник за останнє десятиліття. Але окрім несприятливих погодних умов на зменшення врожайності вплинуло незадовільне матеріально-технічне забезпечення господарств, суттєві порушення технології вирощування, недоліки в системі удобрення та насінництві.

Слід зазначити, що на сьогодні виробництво картоплі все більше зосереджується в приватному секторі (див. табл. 2). Так, в 2001 р. валовий збір картоплі в сільськогосподарських підприємствах відносно рівня 1995 р. зменшився на 916,9 тис. ц., тобто на 60,4 %, натомість майже на 15 % зросло виробництво картоплі в приватному секторі. В приватних господарників досягається і вища врожайність картоплі. Так, в 1995 р. врожайність картоплі в приватному секторі на 52 % перевищувала рівень урожайності в сільськогосподарських підприємствах. Протягом останніх трьох років ця різниця дещо зменшилась і в 2001 р. сільськогосподарські підприємства з одного гектара зібрали на 9 % менше, ніж приватні виробники.

За останні роки значно скоротилося внесення органічних та мінеральних добрив. Так, якщо в 1990 році на 1 га їх було внесено відповідно 90 т і 213 кг діючої речовини, то в 2001 році ці показники становили 65 т і 56 кг.

На Чернігівській дослідній станції по картоплі розроблена і впроваджена промислово-гідропонна технологія виробництва мінібульб оздоровленої картоплі. Впровадження такої технології дозволяє щорічно одержувати 250—300 тис. штук мінібульб і перейти на скорочену схему відтворення еліти.

Значне місце у підвищенні врожайності картоплі та її якості належить сорту посадкового матеріалу. Протягом 70-х років картоплярам Чернігівщини надійно слугував середньостиглий сорт Юбель, який і визначав рівень врожайності картоплі в області.

На початку 80-х років надзвичайно швидко почав поширюватися сорт Гатчинська. В 1983 році площі під ним становили майже 80 % по відношенню до загальної площі під картоплею. Однак за час вирощування на необґрунтовано великих площах цей сорт поступово втрачав продуктивність та стійкість до хвороб.

Таблиця 2

ДИНАМІКА ПРОДУКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА КАРТОПЛІ

Показники	Роки						
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Площа посіву, га	105000	100254	99449	96015	100068	98864	102771
Урожайність, ц/га, всього, в тому числі:	118,5	168,3	118,8	138,5	73,0	148,8	127,3
с/г підприємства	64,5	125,5	70,2	121,6	59,3	128,0	116,7
приватні господарства	134,4	178,4	130,1	140,7	74,1	150,0	127,9
Валовий збір, тис. ц., всього, в тому числі:	12442,5	16872,8	11814,6	13298,1	7305,0	14711,0	13084,3
с/г підприємства	1544,1	2391,9	1286,1	1341,1	451,9	624,1	627,2
приватні господарства	10898,4	14480,9	10528,5	11957,0	6853,1	14086,2	12457,1

Сьогодні картоплярі мають значний вибір сортів з комплексом господарсько-цінних ознак різних груп стиглості та господарського призначення. Всього в області вирощується біля 50 сортів, (найбільш поширені серед них Невська, Луговська, Водограй, Пост-86), а первинне і елітне насінництво ведеться на 25-ти сортах. Так, в 2001 році найбільшу питому вагу в загальному обсязі виробництва елітної картоплі займав сорт Невська — 39,8 %, на картоплю сорту Луговська припадало 21,5 % , на сорт Пост -86-10 %, інші сорти займали досить невелику питому вагу (3—8 %). З 2000 року в елітне насінництво залучені новорайоновані та перспективні сорти: Слов'янка, Повінь, Чернігівська-98, Вірінея, Серпанок та інші.

Однією з важливих умов одержання високих і сталих врожаїв картоплі є якість і репродуктивність посадкового матеріалу, що забезпечується постійним і своєчасним проведенням сортооновлення та сортозаміни згідно з існуючою системою насінництва. Для ефективної діяльності такої системи в області створено 2 наукові лабораторії, 4 опорних пункти по первинному насінництву картоплі, 3 лабораторії мікроклонального розмноження оздоровленого вихідного матеріалу та 2 елітно-насінницьких господарства по вирощуванню елітної картоплі.

Чернігівський картопляний лан має всі можливості бути високопродуктивним і якісним, але для цього необхідне комплексне використання всіх факторів, які зумовлюють кращий результат в сфері виробництва — це застосування інтенсивних, ресурсозберігаючих технологій, поглиблення спеціалізації виробництва, та впровадження раціональної структури посівних площ.

О. І. Хитрін, аспірант
Інститут економічного прогнозування НАН України

СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В СИСТЕМІ ОЦІНКИ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Забезпечення фінансової безпеки як банківської системи України в цілому, так і окремих її складових, виходячи з їх винятково значення для соціально-економічного розвитку держави, — складна і багатогранна проблема, якій треба приділяти постійну увагу.